

Woon- en werkgebied De Overhoeken Berkel-Enschot

Advies voor richtlijnen voor het milieueffectrapport

12 mei 2005 / rapportnummer 1525-33

commissie voor de milieueffectrapportage

Gemeenteraad van Tilburg
Postbus 717
5000 AS TILBURG

uw kenmerk
PU2005-002691 PL

uw brief
12 mei 2005

ons kenmerk
1525-34/Ib/ab

onderwerp
Advies voor richtlijnen voor het MER
Woon- en werkgebied De Overhoeken
Berkel-Enschot

doorkiesnummer
(030) 234 76 12

Utrecht,
12 mei 2005

Geachte raad,

Met bovengenoemde brief stelde u de Commissie voor de milieueffectrapportage (m.e.r.) in de gelegenheid een advies voor richtlijnen uit te brengen voor een milieueffectrapport (MER) ten behoeve van de besluitvorming over het Woon- en werkgebied De Overhoeken Berkel-Enschot.

Overeenkomstig artikel 7.14 van de Wet milieubeheer (Wm) bied ik u hierbij het advies van de Commissie aan.

De Commissie hoopt met haar advies een constructieve bijdrage te leveren aan de totstandkoming van de richtlijnen voor het MER. Zij zal graag vernemen hoe u gebruik maakt van haar aanbevelingen. Dit houdt in dat de Commissie graag de vastgestelde richtlijnen krijgt toegestuurd.

Hoogachtend,

drs. L. van Rijn-Vellekoop
Voorzitter van de werkgroep m.e.r.
Woon- en werkgebied
De Overhoeken Berkel-Enschot

Advies voor richtlijnen voor het milieueffectrapport
Woon- en werkgebied De Overhoeken Berkel-Enschot

Advies op grond van artikel 7.14 van de Wet milieubeheer voor het milieueffectrapport over het Woon- en werkgebied De Overhoeken Berkel-Enschot,

uitgebracht aan de gemeenteraad van Tilburg door de Commissie voor de milieueffectrapportage; namens deze

de werkgroep m.e.r.

Woon- en werkgebied De Overhoeken Berkel-Enschot,

de secretaris

ir. I.G.M. de Bondt

de voorzitter

drs. L. van Rijn-Vellekoop

Utrecht, 12 mei 2005

INHOUDSOPGAVE

1. INLEIDING	1
2. HOOFDPUNTEN.....	2
3. PROBLEEMSTELLING, DOEL EN BESLUITVORMING	2
3.1 Probleemstelling	2
3.2 Doel	2
3.3 Besluitvorming	2
4. VOORGENOMEN ACTIVITEIT, ALTERNATIEVEN EN AUTONOME ONTWIKKELING.....	3
4.1 Algemeen	3
4.2 Stedenbouwkundig Plan	4
4.3 Nulalternatief en referenties	4
4.4 Meest milieuvriendelijk alternatief.....	4
4.5 Voorkeursalternatief	4
5. BESTAANDE MILIEUTOESTAND EN MILIEUEFFECTEN	5
5.1 Algemeen	5
5.2 Bodem en water.....	5
5.3 Natuur.....	6
5.4 Landbouw.....	6
5.5 Landschap en cultuurhistorie.....	6
5.6 Infrastructuur en verkeer	7
5.7 Geluid.....	7
5.8 Lucht.....	8
6. VERGELIJKING VAN ALTERNATIEVEN	9
7. LEEMTEN IN INFORMATIE.....	9
8. EVALUATIEPROGRAMMA.....	9
9. VORM EN PRESENTATIE.....	10
10. SAMENVATTING VAN HET MER.....	10

BIJLAGEN

1. Brief van het bevoegd gezag d.d. 3 maart 2005 waarin de Commissie in de gelegenheid wordt gesteld om advies uit te brengen
2. Kennisgeving in Gemeentenuws Tilburg, d.d. 10 maart 2005
3. Projectgegevens
4. Lijst van inspraakreacties en adviezen

1. INLEIDING

De gemeente Tilburg heeft het voornemen om nieuwe woon- en werkgebieden, zogenaamde Overhoeken aan de west- en noordkant van Berkel - Enschoot te ontwikkelen. Er zullen ongeveer 2000 woningen worden gerealiseerd. Het totale oppervlak van de vier Overhoeken bedraagt 183 ha. Hiervan zal 6,8 ha worden ingericht voor voorzieningen en 11,5 ha als bedrijventerrein.

Bij brief van 3 maart 2005 is de Commissie voor de milieueffectrapportage (m.e.r.) in de gelegenheid gesteld om advies uit te brengen over de richtlijnen voor het milieueffectrapport¹. De m.e.r.-procedure ging van start met de kennisgeving van de startnotitie in Gemeentenuws Tilburg².

Dit advies is opgesteld door een werkgroep van de Commissie voor de m.e.r.³. De werkgroep treedt op namens de Commissie voor de m.e.r. en wordt verder in dit advies 'de Commissie' genoemd. Het doel van het advies is om aan te geven welke informatie het MER moet bevatten om het mogelijk te maken het milieubelang volwaardig in de besluitvorming mee te wegen.

De Commissie heeft kennis genomen van de inspraakreacties en adviezen⁴, die zij van het bevoegd gezag heeft ontvangen.

Bij het opstellen van haar richtlijnenadvies heeft de Commissie de startnotitie als uitgangspunt gebruikt. De informatie in de startnotitie heeft zij op juistheid, compleetheid en relevantie voor de besluitvorming getoetst. Verder richt dit advies zich vooral op die onderwerpen die in het MER nog nader aan de orde moeten komen.

---

¹ Zie bijlage 1.

² Zie bijlage 2.

³ De samenstelling hiervan is gegeven in bijlage 3.

⁴ Zie bijlage 4.

2. HOOFDPUNTEN

De volgende punten zijn essentiële informatie in het milieueffectrapport. Dat wil zeggen dat het MER onvoldoende basis biedt voor het meewegen van het milieubelang in de besluitvorming, als de volgende informatie ontbreekt:

- een onderbouwing, inclusief milieuarargumenten, van eerder gemaakte keuzes zoals de locatie en het aantal woningen;
- een meest milieuvriendelijk alternatief, dat ontwikkeld kan worden aan de hand van verschillende inrichtingsvarianten;
- een goede beschrijving van de belangrijkste aspecten: verkeer, waterhuishouding, natuur en landschap en de daarbij horende effecten;
- een goede samenvatting, zodat de informatie in het MER voor een brede doelgroep toegankelijk is.

3. PROBLEEMSTELLING, DOEL EN BESLUITVORMING

3.1 Probleemstelling

In de startnotitie wordt bij de uiteenzetting over de locatiekeuze verwezen naar de locatie-MER Stadsregio Tilburg uit 1994. Niet alle Overhoeken zijn in dit MER uit 1994 als mogelijke locatie meegenomen. In het nieuwe MER moet aangegeven worden hoe men tot de locatiekeuze is gekomen en hoe milieuaspecten bij deze keuze een rol hebben gespeeld. Het oude MER is inmiddels ruim 10 jaar oud. Geef aan of de (milieu-)overwegingen nog steeds valide zijn. Het MER moet een zelfstandig leesbaar document zijn. Dit houdt in dat niet volstaan kan worden met alleen verwijzen naar relevante documenten, maar dat essentiële informatie in het MER zelf opgenomen moet worden.

3.2 Doel

In het MER moet de vraag naar woningen, voorzieningen en bedrijventerreinen worden onderbouwd.

3.3 Besluitvorming

In het Stedenbouwkundig Plan wordt aangegeven dat dit plan de basis vormt voor de contracten met de ontwikkelaars van de verschillende Overhoeken. De Commissie heeft kennis genomen van dit plan. Het Stedenbouwkundig Plan is reeds vastgesteld door de gemeenteraad. Beschrijf welke vrijheden de ontwikkelaars hebben op het gebied van bebouwingsdichtheid, hoogte, milieuvriendelijke inrichting, etc.

Geef in het MER aan welke (milieu)afwegingen een rol hebben gespeeld bij het opstellen van het Stedenbouwkundig Plan en geef aan op welke wijze deze afwegingen het Stedenbouwkundig Plan hebben beïnvloed.

Ga in het MER in op de fasering van de realisatie van de verschillende Overhoeken. In de startnotitie staat vermeld dat de procedure voor de alternatievenontwikkeling alleen voor de Overhoek Enschtsebaan doorlopen kan wor-

den. Geef aan welke procedures voor de andere Overhoeken doorlopen zullen worden.

Streekplan

In de startnotitie wordt verwezen naar het streekplan 2002. Ga in het MER uit van het actuele beleidskader en geef aan of het uitwerkingsplan voor de stadsregio Breda - Tilburg gevolgen heeft voor de gebiedsontwikkeling.

Flora en Faunawet

Vanwege de Flora en Faunawet zal te zijner tijd een ontheffing aangevraagd dienen te worden om tot aanleg over te kunnen gaan. Om voor een ontheffing in aanmerking te komen is gedetailleerde natuurinformatie noodzakelijk. Deze informatie hoeft niet per se in het MER aan bod te komen. Maar het valt te overwegen om dit wel te doen, zodat deze informatie getoetst kan worden.

Watertoets

Voor het voornemen moet een Waterstoets worden opgesteld. Het ligt voor de hand in het MER dezelfde informatie op te nemen als die nodig is voor het uitvoeren van de Watertoets.

4. VOORGENOMEN ACTIVITEIT, ALTERNATIEVEN EN AUTONOME ONTWIKKELING

4.1 Algemeen

Het MER moet ingaan op de fasering van de ontwikkeling van de verschillende Overhoeken. In het MER dienen de aanlegfases en de gebruiksfases van de Overhoeken afzonderlijk beschreven te worden.

Ga in het MER voor de aanlegfase in op de volgende aspecten:

- de wijze van ophogen en bouwrijp maken van het terrein en de mogelijke varianten daarin;
- inrichting van de groenzones;
- (tijdelijke) beïnvloeding van de waterhuishouding;
- hinder door bouwverkeer.

Ga in het MER voor de eindfase in op de volgende aspecten per Overhoek:

- oppervlak;
- verdeling van de voorzieningen over de Overhoeken;
- woningdichtheid, bouwhoogte en type woningen;
- groenvoorzieningen en relatie met omringende landschap;
- waterinfiltratie / retentie;
- rioleringsstelsel;
- verkeerskundige ontsluiting.

Mitigerende maatregelen

Per alternatief of variant moet aangegeven worden welke preventieve, mitigerende en compenserende maatregelen worden getroffen. Dit geldt onder andere voor de aspecten geluid en lucht. Het MER dient te beschrijven op welke wijze het geluid van de N65 en de spoorlijn Tilburg – 's Hertogenbosch gemitigeerd wordt. Geef aan welke varianten hiervoor zijn.

4.2 Stedenbouwkundig Plan

In de startnotitie is aangegeven dat het Stedenbouwkundig Plan als basialternatief wordt meegenomen in het MER. Maak in het MER dit Stedenbouwkundig Plan inzichtelijk. Geef aan op welke wijze de lagenbenadering is toegepast.

4.3 Nulalternatief en referenties

Naar de mening van de Commissie is er geen reëel nulalternatief. Volstaan kan worden met het hanteren van een tweetal referenties:

- de bestaande toestand, inclusief de autonome ontwikkeling, met inbegrip van de plannen in de huidige bestemmingsplannen voor de Overhoeken;
- de bestaande toestand, inclusief de autonome ontwikkeling maar zonder uitvoering van de plannen zoals weergegeven in de bestemmingplannen voor de Overhoeken.

Door gebruik te maken van twee referenties kan inzichtelijk worden gemaakt wat de effecten van het voornemen zijn ten opzichte van de situatie, waarbij het voornemen niet wordt gerealiseerd en in welke mate het voornemen negatief én positief scoort ten opzichte van de reeds genomen besluiten.

4.4 Meest milieuvriendelijk alternatief

Aangegeven is dat het Meest milieuvriendelijke alternatief (MMA) samen met het milieuprofiel uit het Ontwikkelingsplan als toetsingskader zal dienen voor de inrichtingsvarianten die door de ontwikkelaars worden opgesteld. Pas een lagenbenadering toe om na te gaan hoe de hoofdindeling van de Overhoeken vanuit milieuoogpunt het best kan worden vormgegeven. Geef aan hoe hemelwateropvang, infiltratie en de ontwikkeling van groene contouren hierbij sturend kunnen zijn. Aangeraden wordt om het MMA aan de hand van verschillende varianten te ontwikkelen. Gevarieerd kan worden met de meest voor de hand liggende woningdichtheid, typologisch verschillende woonmilieus, hoogte van de bebouwing, oriëntatie van de bebouwing in relatie tot bijvoorbeeld passieve zonne-energie, etc.

Houd bij het ontwikkelen van het MMA rekening met de uitspraak van de Raad van State over de goedkeuring van het bestemmingsplan Leeuwarden Zuid, fase a⁵.

4.5 Voorkeursalternatief

Per Overhoek wordt door de projectontwikkelaar een uitwerkingsvariant ontwikkeld, dat ter beoordeling aan de gemeente wordt voorgelegd. Na toetsing en eventuele aanpassing van het plan zal het voorkeursalternatief (VKA) worden vastgesteld. Neem in het MER een lijst met randvoorwaarden op waaraan de projectontwikkelaar moet voldoen.

---

⁵ Raad van State geeft in haar uitspraak (ABRvS 200401688/1 d.d. 9 februari 2005) aan dat:

1. als het bestemmingsplan nog globaal is en ruimte laat, het MER ook de effecten van de verschillende nog resterende keuzemogelijkheden in beeld moet brengen;
2. er bij het eerste bestemmingsplan dat een m.e.r.-plichtige activiteit mogelijk maakt, actuele informatie moet worden gegeven over de totale activiteit op het abstractieniveau van het bestemmingsplan.

5. BESTAANDE MILIEUTOESTAND EN MILIEUEFFECTEN

5.1 Algemeen

Beschrijf de huidige toestand van het gebied met helder kaartmateriaal. Zo moeten het directe en indirecte ruimtebeslag van leidingen en hoogspanningskabels inzichtelijk worden gemaakt. Ook moeten geluidscontouren, risicocontouren en stankcirkels worden aangegeven. Beschrijf de beperkingen die de diverse zones opleggen aan de gebiedsontwikkeling.

Houdt in het MER rekening met de ligging van de PRB-leiding van SABIC Pipelines BV⁶.

Geef de karakteristieke elementen in het plangebied aan, zoals de Abdij Koningsoord, de oude dorpscentra van Berkel en Enschoot, het winkelcentrum, het bedrijventerrein De Rhijnkant, etc.

Uit de startnotitie blijkt dat al verschillende onderzoeken zijn uitgevoerd om de gevolgen van het voornemen in kaart te brengen. De resultaten van deze (en aanvullende) onderzoeken moeten in het MER gepresenteerd worden. Voor de leesbaarheid van het MER is het raadzaam om kwantitatieve gegevens zoveel mogelijk in bijlagen te presenteren en in de hoofdtekst een kwalitatieve beschrijving op te nemen.

Bij de beschrijving van de milieugevolgen dienen de volgende algemene richtlijnen in acht te worden genomen:

- bij de beschrijving van de gevolgen voor het milieu moet, waar nodig, de ernst worden bepaald in termen van aard, omvang, reikwijdte, mitigeerbaarheid en compenseerbaarheid;
- behalve directe effecten moeten ook afgeleide effecten worden beschreven, zoals de ruimtelijke relatie met de omliggende gebieden;
- onzekerheden en onnauwkeurigheden in de voorspellingsmethoden en in gebruikte gegevens moeten worden vermeld;
- de manier waarop milieugevolgen zijn bepaald dient inzichtelijk en controleerbaar te zijn door het opnemen van basisgegevens in bijlagen of expliciete verwijzing naar geraadpleegd achtergrondmateriaal;
- vooral aandacht moet besteed worden aan die effecten die per variant verschillen of die welke de gestelde normen (bijna) overschrijden;
- bij de beschrijving dienen de gevolgen van de aanlegfase en de gebruiksfase te worden betrokken.

5.2 Bodem en water

De geologische opbouw, bodemgesteldheid en grondwaterhuishouding zijn al goed beschreven in de startnotitie. Beschrijf in het MER ook de samenhang met het regionale hydrologische systeem (met aandachtspunten kwel, kwelflux, infiltratie, grondwaterstanden, grondwaterkwaliteit). Beschrijf in het MER welke gevolgen de inrichting en het bouwrijp maken van de grond hebben op het grondverzet en op de grondbalans.

---

⁶ Zie bijlage 4: overzicht inspraakreacties

Maak in het MER inzichtelijk hoe het verharding van het land wordt gecompenseerd en geef aan welke waterbergingsmogelijkheden en infiltratiemogelijkheden er zijn. Maak de voor- en nadelen van de verschillende alternatieven inzichtelijk. Houd hierbij rekening met de effecten van infiltratie op het lokale en regionale watersysteem.

Geef in het MER de ligging van de natuurgebieden in de omgeving van Berkel-Enschot aan, waaronder De Brand en de natte natuurparel Leemkuilen. Ga in op de gevolgen van het voornemen op deze gebieden en geef aan of de natuurontwikkeling in de Leemkuilen gevolgen heeft voor de grondwaterstand in Akker Heikant.

5.3 Natuur

In het MER dient de ligging van gebieden aangegeven te worden die beschermd zijn volgens de Vogel- en Habitatrichtlijn (De Brand en Leemkuilen). Ook moet de ligging van de Ecologische Hoofdstructuur (EHS) en de Groene Hoofdstructuur (GHS) in het studiegebied aangegeven worden. Beschrijf welke verplichtingen de GHS met zich mee brengt en geef de beperkingen weer die de GHS oplegt aan het voornemen.

In de startnotitie staat vermeld dat de bestaande groene contouren in het plangebied gehandhaafd moeten worden en dat een nieuwe verbindende groenstructuur tot stand moet komen. Beschrijf in het MER hoe hier invulling aan wordt gegeven.

De aanwezige flora en fauna is reeds beschreven in de startnotitie. Deze informatie moet overgenomen worden in het MER. Indien het MER tevens de basis vormt voor een eventuele ontheffingsaanvraag, zoals bedoeld in artikel 75 van de Flora en Faunawet moet in het MER de beschermingsstatus van de aanwezige soorten beschreven worden. Geef tevens aan wat de functie van het gebied voor de betreffende soorten is (bijvoorbeeld slaappleats, paaipleats, foerageergebied). Dit laatste is van belang om te beoordelen of de gunstige staat van instandhouding van de betreffende soorten in het geding kan zijn.

5.4 Landbouw

Geef aan welke milieugevolgen samenhangen met het verdwijnen van de landbouw uit het plangebied. Geef ook aan in welke mate landbouwbedrijven buiten het plangebied milieueffecten hebben op het plangebied (bijv. milieu- of stankcirkels).

5.5 Landschap en cultuurhistorie

Landschap

Beschrijf de bestaande landschapsstructuur en bijzondere landschapspatronen en -elementen. Geef aan wat de gevolgen zijn van de ontwikkeling van de Overhoeken voor de structuur van het landschap en in het bijzonder voor de openheid van het landschap ten noorden en oosten van het plangebied. Ga vooral in op de gevolgen voor het landschap tussen de Overhoeken en Udenhout. Leg daarbij een relatie met de actualisering van de Structuurvisie

Noordoost en geef de mogelijkheden aan voor de inrichting van een groene bufferzone tussen Berkel-Enschot en Udenhout⁷.

Cultuurhistorie en archeologie

Geef aan welke cultuurhistorische en archeologische waarden voorkomen in het plangebied en hoe bij de ontwikkeling van de Overhoeken rekening wordt gehouden met deze waarden (b.v. kransakkerstructuur en linten). Leg daarbij een relatie met de natuurlijke landschappen in de Nota Ruimte en met het Verdrag van Valletta (Malta).

5.6 Infrastructuur en verkeer

Beschrijf de consequenties van de aanleg van de Overhoeken en de wijziging van de verkeersstructuur voor de verkeersintensiteiten.

Geef voor het gehele studiegebied aan:

- de verwachte intensiteiten op de belangrijkste wegen en kruispunten;
- de knelpunten in het wegennet;
- de relatie van de ontsluitingsstructuur met de toekomstige ontsluiting ten Noorden van het spoor⁷;
- de mate waarin in de verwachte parkeervraag wordt voorzien inclusief de hieraan ten grondslag liggende parkeernormering;
- de mate waarin het openbaar vervoer, met name de HOV-verbinding en TOP-verbinding, een aantrekkelijk alternatief voor de auto is en hoe dit de vervoerswijzekeuze beïnvloedt. Beschrijf in het MER wat HOV- en TOP-vervoer is en ga in op de frequentie, verwacht gebruik en de route;
- de effecten op verkeersveiligheid;
- de structuur van het fietsnet.

Specifiek dient ingegaan te worden op:

- de gevolgen voor de congestievorming/verkeersafwikkeling op de N65/A65, de A58 en de Noordoosttangente en de verkeersafwikkeling op het kruispunt N65 – Quatre Bras;
- zekerheid en planning van de realisatie van de HOV en TOP voorzieningen;
- de verkeersontsluiting per Overhoek;
- aanpassing van snelheidregimes op bestaande wegen.

5.7 Geluid

Geef in het MER een analyse van de geluidsbelasting door wegverkeer op bestaande wegen indien de geluidsbelasting naar verwachting met meer dan 1dB(A) toe neemt (dit komt overeen met een verkeerstoename van meer dan 30%).

Op kaart moeten de geluidscontouren van de N69, spoorlijn Tilburg – 's Hertogenbosch en de Noordoosttangente in stappen van 5 dB(A), bijvoorbeeld 40, 45, 50, 55 en 60 dB(A) weergegeven worden. Inzicht dient gegeven te worden in het aantal gehinderden per alternatief / variant op basis van het aantal

---

⁷ Zie de inspraakreactie van de Provincie Noord-Brabant

woningen binnen deze contouren. Ga in op eventuele mitigerende maatregelen en de (positieve en negatieve) effecten daarvan.

De Wet geluidhinder wordt in het kader van de modernisering instrumentarium geluidbeleid gewijzigd. Dit impliceert onder andere dat de geluidbelasting in de nabije toekomst in de uniforme Europese dosismaat Lden moet worden uitgedrukt. Geadviseerd wordt om de geluidsbelasting uit te drukken in zowel de oude grootheden (LAeq) als de nieuwe grootheden (Lden).

5.8 Lucht

De beoordeling van de concentraties aan luchtverontreinigende stoffen moet plaatsvinden aan de hand van de grenswaarden voor de immissies van NO₂ en fijn stof (PM₁₀). De hieronder genoemde normen zijn afkomstig van vigerende regelgeving, gebaseerd op Europese richtlijnen. Voor stikstofdioxide moet in het MER:

- op kaart worden aangegeven waar de grenswaarde voor het jaargemiddelde van 40 µg/m³ wordt overschreden en hoeveel woningen en andere gevoelige bestemmingen er binnen dat overschrijdingsgebied liggen. Ook de hoogste waarde binnen dit gebied moet worden aangegeven⁸;
- worden aangegeven hoe vaak per jaar de uurgemiddelde concentratie groter is dan 200 µg/m³⁹.

Voor fijn stof (PM₁₀) moet in het MER:

- op kaart worden aangegeven in welk gebied de grenswaarde voor het jaargemiddelde van 40 µg/m³ wordt overschreden en hoeveel woningen en andere gevoelige bestemmingen er binnen dat overschrijdingsgebied liggen: ook de hoogste waarde binnen dit gebied moet worden aangegeven;
- op kaart worden aangegeven tot op welke afstand van de weg de grenswaarde voor de 24 uurgemiddelde concentratie wordt overschreden; indien deze grenswaarde ten gevolge van het heersende achtergrondniveau altijd wordt overschreden, dient voor een representatieve afstand van de weg te worden vastgesteld hoe vaak het daggemiddelde van PM₁₀ groter is dan 50 µg/m³.

Bij overschrijding van de normen zal het MER in moeten gaan op alle maatregelen, die mogelijk zijn om overschrijding te voorkomen.

---

⁸ De Commissie wijst erop dat de luchtkwaliteitsnormen die het Besluit luchtkwaliteit geeft niet alleen gelden voor woningen en gevoelige bestemmingen, maar ook voor de buitenlucht in het algemeen (zie uitspraak 200401178/1, 15 september 2004 van de Raad van State inzake Wegverbreding A2 Den Bosch-Eindhoven).

⁹ De Commissie merkt op dat het niet te verwachten is dat dit uurgemiddelde overschreden zal worden. Hetzelfde geldt voor overschrijding van de grenswaarden voor benzeen, zwaveldioxide, koolmonoxide en lood. Toch beveelt de Commissie aan het uurgemiddelde en de grenswaarden aan de orde te stellen in het MER, gezien de recente jurisprudentie. Dit kan kwalitatief.

6. VERGELIJKING VAN ALTERNATIEVEN

Het MER zal gaan dienen als toetsingskader voor de door projectontwikkelaars uit te werken inrichtingsvarianten. Uit de toelichting van gemeente Tilburg tijdens het locatiebezoek heeft de Commissie begrepen dat het Stedenbouwkundig Plan als ondergrens zal dienen. Van het Stedenbouwkundig Plan kan afgeweken worden, zolang de inrichtingvarianten gemiddeld beter scoren op de diverse milieuaspecten en aan de randvoorwaarden van de gemeente wordt voldaan.

Het MMA zal richting geven aan de verbeteringen die projectontwikkelaars in de inrichtingsvarianten zullen uitwerken ten opzichten van het Stedenbouwkundige Plan.

De bovenstaande aanpak vereist dat het Stedenbouwkundig Plan en het MMA, dat ontwikkeld is aan de hand van verschillende inrichtingsvarianten, met de referentie(s) en elkaar moeten worden vergeleken. Maak in het MER inzichtelijk op welke aspecten het MMA beter scoort dan het Stedenbouwkundig Plan. Geef in het MER aan of uit het MER aanvullende randvoorwaarden voortvloeien voor het opstellen van inrichtingsvarianten.

7. LEEMTEN IN INFORMATIE

Het MER moet aangeven over welke milieuaspecten geen informatie kan worden opgenomen vanwege gebrek aan gegevens. Deze inventarisatie moet worden toegespitst op die milieuaspecten, die (vermoedelijk) in verdere besluitvorming een belangrijke rol spelen. Op die manier kan worden beoordeeld, wat de consequenties zijn van het gebrek aan milieu-informatie.

Beschreven moet worden:

- welke onzekerheden zijn blijven bestaan en wat hiervan de reden is;
- in hoeverre op korte termijn zou kunnen worden voorzien in de leemten in informatie;
- hoe ernstig leemten en onzekerheden zijn voor het te nemen besluit;
- de consequenties die leemten en onzekerheden hebben voor het besluit.

8. EVALUATIEPROGRAMMA

De gemeenteraad van Tilburg moet bij de besluiten aangeven op welke wijze en op welke termijn een evaluatieonderzoek verricht zal worden om de voorspelde effecten met de daadwerkelijk optredende effecten te kunnen vergelijken en zo nodig aanvullende mitigerende maatregelen te treffen. Het verdient aanbeveling, dat het college van B&W in het MER reeds een aanzet tot een programma voor dit onderzoek geeft, omdat er een sterke koppeling bestaat tussen onzekerheden in de gebruikte voorspellingsmethoden, de geconstateerde leemten in kennis en het te verrichten evaluatieonderzoek.

9. VORM EN PRESENTATIE

Bijzondere aandacht verdient de presentatie van de vergelijkende beoordeling van de alternatieven. De onderlinge vergelijking dient bij voorkeur te worden gepresenteerd met behulp van tabellen, figuren en kaarten. Voor de presentatie wordt verder aanbevolen om:

- het MER zo beknopt mogelijk te houden, onder andere door achtergrondgegevens (die conclusies, voorspellingen en keuzen onderbouwen) niet in de hoofdtekst zelf te vermelden, maar in een bijlage op te nemen;
- een verklarende woordenlijst, een lijst van gebruikte afkortingen en een literatuurlijst bij het MER op te nemen;
- bij gebruik van kaarten recent kaartmateriaal te gebruiken, topografische namen goed leesbaar weer te geven en een duidelijke legenda erbij te voegen.

10. SAMENVATTING VAN HET MER

De samenvatting is het deel van het MER dat vooral wordt gelezen door besluitvormers en insprekers en het verdient daarom bijzondere aandacht. Het moet als zelfstandig document leesbaar zijn en een goede afspiegeling zijn van de inhoud van het MER. Daarbij moeten de belangrijkste zaken zijn weergegeven, zoals:

- een beschrijving van de gebiedsontwikkeling volgens het Stedenbouwkundig Plan;
- de ontwikkeling van het MMA en de varianten die aan het MMA ten grondslag liggen;
- een beschrijving van de belangrijkste effecten voor het milieu bij de verschillende varianten en alternatieven;
- de vergelijking van de referenties, het Stedenbouwkundig Plan en het MMA.

BIJLAGEN

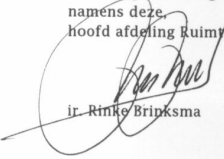
bij het advies voor richtlijnen voor het milieueffectrapport
Woon- en werkgebied De Overhoeken
Berkel-Enschot

(bijlagen 1 t/m 4)

BIJLAGE 1

Brief van het bevoegd gezag d.d. 3 maart 2005 waarin de Commissie in de gelegenheid wordt gesteld om advies uit te brengen

		gemeente Tilburg	
		<i>Beleidsontwikkeling</i>	
			
<p>De commissie voor de Milieueffectrapportage Postbus 2345 3500 GH UTRECHT</p>		<p>Afdeling Ruimtelijke Ordening</p> <p>Ons kenmerk PU2005-002691 PL</p> <p>Uw kenmerk</p> <p>Datum 3 maart 2005</p> <p>Onderwerp Startnotitie MER/SMB Overhoeken</p>	
<p> Commissie voor de milieueffectrapportage</p> <p>4 MAART 2005</p> <p>NL</p> <p>dossier 1525-1+2 HL/bib/gl/ab</p>		<p>10X</p> <p>Bezoekadres Stadhuisplein 130</p> <p>Postadres Postbus 717 5000 AS Tilburg</p> <p>Telefoon 013 542 88 11</p> <p>Faxnummer 013 542 39 90</p> <p>Doorkiesnummer 013 542 95 18</p>	
<p>Geachte heer/mevrouw,</p> <p>Door het college van B&W van Tilburg is een startnotitie opgesteld als eerste stap in de procedure die moet leiden tot een milieueffectrapportage/ Strategische Milieubeoordeling ten behoeve van de realisatie van het woonwerkgebied de Overhoeken aan de west- en noordkant van Berkel-Enschot.</p> <p>In het uitbreidingsgebied Overhoeken zullen voornamelijk woningen (naar verwachting ruim 2000) worden gebouwd. Daarnaast zullen er kleinschalige bedrijvigheid en voorzieningen worden gerealiseerd.</p> <p>Het mer-plichtige besluit is de artikel 19 WRO-procedure die voor de eerste deellocatie Enschtosebaan gevolgd zal worden.</p> <p>De startnotitie zal met ingang van 11 maart 2005 gedurende 4 weken voor eenieder ter inzage worden gelegd.</p> <p>Conform het bepaalde in artikel 7.14 van de Wet Milieubeheer stellen wij u in de gelegenheid advies uit te brengen over het geven van richtlijnen inzake de inhoud van het milieueffectrapport. Hiertoe hebben wij in 10-voud de startnotitie bijgevoegd.</p> <p>Hoogachtend, het college van burgemeester en wethouders van Tilburg, namens deze hoofd afdeling Ruimtelijke Ordening,</p> <p> ir. Rinke Brinkema</p>		<p><i>Beleidsontwikkeling</i> Economie Milieu Ruimtelijke Ordening Maatschappelijke Ontwikkeling Onderwijs en Jeugd</p>	
<p>Bijlage(n): Startnotitie MER/SMB Overhoeken in 10-voud</p>			

BIJLAGE 2

Kennisgeving van de startnotitie in Gemeentenuws Tilburg d.d. 10 maart 2005

Overhoeken Berkel-Enschot

De gemeente Tilburg is voornemens een woonwerkgebied te realiseren aan de west- en noordkant van de kern Berkel-Enschot, de zogenaamde Overhoeken. In het uitbreidingsgebied Overhoeken zullen voornamelijk woningen (naar verwachting ruim 2000) worden gebouwd. Daarnaast zullen er kleinschalige bedrijvigheid en voorzieningen worden gerealiseerd. Om dit voorname te realiseren zullen vrijstellingsprocedures ingevolge artikel 19 van de Wet op de Ruimtelijke Ordening worden doorlopen en zal een bestemmingsplanherziening plaatsvinden. Op grond van de Wet Milieubeheer en het Besluit Milieueffectrapportage bestaat de verplichting voor dit voorname een Milieueffectrapport (MER) op te stellen. In het MER zullen de gevolgen voor het milieu van de voorgenomen activiteit en de mogelijke inrichtingsalternatieven worden beschreven. Hiertoe dient een merprocedure te worden gevolgd. Het opstellen van een startnotitie vormt de eerste stap in deze procedure. Ingevolge de Europese richtlijn 2001/42/EG voor de milieubeoordeling van plannen die het kader vormen voor m.e.r.-plichtige activiteiten dient tevens een Strategische Milieubeoordeling (SMB) te worden opgesteld. Met deze bekendmaking geven wij kennis van het raadplegen van betrokken bestuursorganen met betrekking tot het bepalen van de reikwijdte en het detailniveau van de SMB. Van 11 maart tot en met 7 april 2005 ligt de Startnotitie MER / SMB Overhoeken voor een ieder op de volgende plaatsen ter inzage: in het Gemeentelijk Informatiecentrum in Stadswinkel Centrum en bij de balie Bouwen en Wonen in de Stadswinkels Centrum, Noord, Reeshof, Berkel-Enschot en Servicepunt Udenhout (Adressen en openingstijden: zie colofon). Conform het bepaalde in artikel 7.14 van de Wet Milieubeheer stellen wij u in de gelegenheid advies uit te brengen over het geven van richtlijnen inzake de inhoud van het milieueffectrapport. Reacties kunnen worden gestuurd aan de raad van de gemeente Tilburg, Postbus 717, 5000 AS Tilburg, onder vermelding van 'Startnotitie MER / SMB Overhoeken'.

BIJLAGE 3

Projectgegevens

Initiatiefnemer: college van Burgemeester en Wethouders van Tilburg

Bevoegd gezag: de gemeenteraad van Tilburg

Besluiten: artikel 19 WRO procedures

Categorie Gewijzigd Besluit m.e.r. 1994: C11.1

Activiteit: de realisatie van het woonwerkgebied de Overhoeken aan de west- en noordkant van Berkel-Enschot

Procedurele gegevens:

kennisgeving startnotitie: 11 maart 2005

richtlijnenadvies uitgebracht: 12 mei 2005

Bijzonderheden: Er worden diverse artikel 19 procedures doorlopen voor de afzonderlijke Overhoeken. Vervolgens wordt er een bestemmingsplan opgesteld voor de vier Overhoeken gezamenlijk. Het MER zal betrekking hebben op de vier Overhoeken. Het MER zal een rol vervullen bij de afzonderlijke artikel 19 procedures en bij de besluitvorming over het overall bestemmingsplan.

Samenstelling van de werkgroep:

ir. G.J. Hellinga

dr. ir. J. Hoeks

prof. dr. ir. F.M. Maas

ir. J. Termorshuizen

drs. L. van Rijn-Vellekoop (voorzitter)

Secretaris van de werkgroep:

ir. I.G.M. de Bondt

BIJLAGE 4

Lijst van inspraakreacties en adviezen

nr.	datum	persoon of instantie	plaats	datum van ontvangst Cie. m.e.r.
1.	20050329	Ministerie van Verkeer en Waterstaat, District Waterwegen Noord-Brabant	Tilburg	20050419
2.	20050406	Ministerie van Verkeer en Waterstaat, afdeling Verkeer en Ruimte	Den Bosch	20050419
3.	20040330	Sabic Pipelines B.V.	Geleen	20050419
4.	20050318	N.V. Nederlandse Gasunie	Waddinxveen	20050419
5.	20050407	Waterschap de Dommel	Boxtel	20050419
6.	20050311	Brandweer, Tilburg	Tilburg	20050419
7.	20050407	Het college van Burgemeester en wethouders van Tilburg	Tilburg	20050419
8.	20050404	NS Commercie Bedrijfs- en Productontwikkeling	Utrecht	20050419
9.	20050420	Provincie Noord-Brabant, directie Ruimtelijke Ontwikkeling en Handhaving	's Hertogenbosch	20050428

Advies voor richtlijnen voor het milieueffectrapport Woon- en werkgebied De Overhoeken Berkel-Enschot

De gemeente Tilburg heeft het voornemen om nieuwe woon- en werkgebieden, zogenaamde Overhoeken aan de west- en noordkant van Berkel - Enschoot te ontwikkelen. Er zullen ongeveer 2000 woningen worden gerealiseerd. Het totale oppervlak van de vier Overhoeken bedraagt 183 ha.

Er worden diverse artikel 19 procedures doorlopen voor de afzonderlijke Overhoeken. Vervolgens wordt er een bestemmingsplan opgesteld voor de vier Overhoeken gezamenlijk. Het MER zal betrekking hebben op de vier Overhoeken. Het MER zal een rol vervullen bij de afzonderlijke artikel 19 procedures en bij de besluitvorming over het overall bestemmingsplan.

ISBN 90-421-1525-4